

ČASOVÁ OS STAROVEKÉHO EGYPTA

Faraónsky Egypt je považovaný za jednu z najstarších civilizácií sveta. Historické územie Egypta siahalo od nílскеj delty na severe až k riečnym kaskádam na juhu pri dnešnom Asuáne. Vláda faraónov trvala viac ako 3000 rokov. Egyptská kultúra ovplyvnila nielen priľahlé oblasti Afriky a Ázie, ale aj európsku kultúru. Zdrojom prosperity starých Egyptanov bolo intenzívne poľnohospodárstvo. Boli zručnými remeselníkmi, čo dokazuje nespočetné množstvo predmetov nájdených okrem iného v staroegyptských hrobkách.

Počas 3000 rokov svojej histórie používali Egyptania niekoľko druhov písma, v ktorých písali literárne diela, kráľovské anály alebo viedli hospodárske záznamy. Egyptania ako prví na svete zostavili kalendár s 365 dňami roka, rozdelený na dvanásť mesiacov po tridsiatich dňoch. Rok završovalo päť sviatočných dní, ktoré stáli mimo rámca roka.

Staroegyptská spoločnosť bola rozvrstvená. Na čele štátu stál kráľ - faraón a jeho rodina spoločne s vysokými štátnymi úradníkmi. Faraón bol považovaný za živého boha medzi ľuďmi. V neskorších historických obdobiach zohrávala významnú úlohu armáda, ktorá sa priamo podieľala na politickej moci. Egyptania uctievali množstvo bohov, niektorým boli stavané veľkolepé chrámy, iní boli bližšie ľuďom a boli predmetom osobnej zbožnosti. Ich viera v posmrtný život umožnila vznik zložitých pohrebných rituálov.

5300 – 3000 pred n. l. Preddynastické obdobie

V nílskom údolí a delte začali vznikať malé štátne útvary. Pri výrobe nástrojov sa začala používať meď. Usadlí pastieri a poľnohospodári chovali okrem ošípaných, hovädzieho dobytku, kôz a oviec aj psy. Pestovali jačmeň, pšenicu, hrach a šošovicu.

3000 – 2700 pred n. l. Archaické obdobie

Prvý faraón Meni zjednotil jednotlivé časti krajiny. Jednou z hlavných úloh štátnej moci bolo spoločné využívanie systémov zavlažovania. Centrom ríše sa stalo mesto Cenej (Čenej_Thinis). Vzniklo hieroglyfické písmo, bol zavedený jednotný kalendár s 365 dňami v roku.

kalendár

TUTANCHAMON

JEHO HROBKA A POKLADY

2700–2181 pred n. l.

Stará ríša

Zakladateľ 3. dynastie, faraón Džoser, si ako prvý vládca nechal postaviť hrobku v podobe pyramídy, ktorá je dnes známa ako Stupňovitá pyramída v Sakkáre. Faraóni začali byť uctievaní ako synovia slnečného boha Rea. Centrom egyptskej ríše sa stalo mesto Memfis, ležiace na rozhraní nílkeho údolia a nílkej delty. Najväčšie egyptské pyramídy sa stavali v období vlády 4. dynastie. Najznámejší vládcovia, ktorí si nechali postaviť pyramídy v Gíze, boli Chufu (po grécky Cheops), Racheť (Chefren) a Menkaure (Mykerinos). Za vlády 5. dynastie boli pre slnečného boha Rea stavané osobitné chrámy neďaleko kráľovských pyramíd. Koncom tohto obdobia došlo k politickému úpadku a rozpadu egyptského štátu na niekoľko častí.

Džoser

Džoseroва pyramída

2160–2055 pred n. l.

Prvá prechodná doba

Egypt bol politicky rozdrobený. Nové mocenské centrum vzniklo v hornoegyptských Thébách, ktorých vládcovia nakoniec opäť zjednotili Egypt do jednej ríše.

2055–1650 pred n. l.
Stredná ríša

Zakladateľ 11. dynastie, kráľ Mentuhotep II., zjednotil Egypt a ríša začala prekvitať. Mentuhotep II. sa na rozdiel od svojich predchodcov nechal pochovať v blízkosti Théb, a nie pri pôvodnom hlavnom meste Memfide. Jeho hrobka mala podobu terasovitého chrámu zasadeného do amfiteátra skalísk na západnom brehu Nílu. Uprostred tohto chrámu stála malá pyramída. V Karnaku sa začala výstavba chrámu boha Amona. Panovníci 12. dynastie presunuli miesto kráľovského pohrebu späť na sever krajiny a vrátili sa k pôvodnej podobe kráľovských hrobiek – pyramíd.

Tieto pyramídy boli na rozdiel od svojich predchodkýň zo Starej ríše stavané z veľkej časti z nepálených tehál, iba ich kostra a obklad boli kamenné. Kult boha Amona začal splývať s kultom slnečného boha Rea. Správne centrum ríše vzniklo v Ictaeui pri vstupe do Fajjúmskej oázy z nílkeho údolia. Théby však zostali významným náboženským strediskom. Egyptské vojská dobyli severnú časť Núbie a prenikli až do dnešnej Palestíny.

Mentuhotep II.

1550–1069 pred n. l.

Nová ríša

Za vlády 18. dynastie dosiahla Egyptská ríša svoj najväčší územný rozsah. Hlavným mestom Egypta sa opäť stali Théby. Náboženským centrom sa stal chrám boha Amona-Rea v Karnaku. Panovníci sa už nenechávali pochovávať v pyramídach, ale v skalných hrobkách v Údolí kráľov. Na chod štátu mala čoraz väčší vplyv armáda, ale aj kňazstvo boha Amona.

Jednou z významných panovníčok tohto obdobia bola kráľovná Hatšepsut, ktorá zorganizovala námorné výpravy do krajiny Punt, odkiaľ sa do Egypta dovážalo kadidlo a zlato. Egyptská ríša dosiahla svoj najväčší rozmach za vlády Thutmose III., keď sa jej územie rozprestieralo od brehov Eufratu na severe až po štvrtý nílsky katarakt hlboko v Núbii na juhu.

Ďalším významným faraónom 18. dynastie bol Achnaton, ktorý sa usiloval obmedziť moc kňazov boha Amona a zaviedol kult nového slnečného boha, ktorého viditeľným symbolom bol slnečný kotúč – Aton. Táto náboženská reforma spôsobila zmätok a nepokoje. Jeho syn Tutanchamón, ktorého nevyhlásenú hrobku objavil v roku 1922 archeológ Howard Carter, opäť nastolil starý poriadok a vrátil sa k uctievaniu boha Amona.

Posledným silným panovníkom tohto obdobia bol Ramesse II. z 19. dynastie, ktorý nechal postaviť množstvo chrámov tak v Egypte, ako aj v Núbii. Za vlády panovníkov 20. dynastie vzrástla moc kňazov a Egypt bol napádaný líbyjskými kmeňmi. K tomu sa pridala hospodárska kríza a boje o nástupníctvo – Egypt sa opäť rozpadol.

Tutanchamón

1069–664 pred n. l.

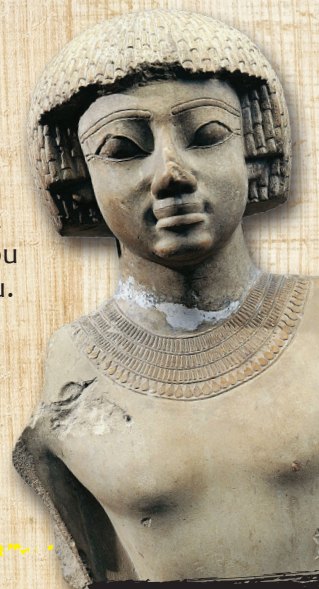
Tretie prechodné obdobie

Egypt bol rozdelený na dve hlavné časti: južnú časť ovládali kňazi boha Amona z Théb a severnej časti vládli faraóni 21. dynastie so sídlom v meste Tanis. Postupom času sa v správe krajiny čoraz viac presadzovali bojovní Líbyjci, ktorí založili 22. dynastiu. K opätovnému zjednoteniu Egypta došlo vďaka vojenskej výprave, ktorú zo srdca dnešného Sudánu podnikli núbijští panovníci označovaní ako 25. dynastia. Egypt sa za núbijskej vlády navrátil k svojim tradíciám.

Po stáročiach sa v Egypte opäť stavali monumentálne chrámy. Za vlády najvýznamnejšieho núbijskeho kráľa Taharku došlo k vojenskému konfliktu s Asýrčanmi. Núbijci boli donútení stiahnuť sa späť do Núbie, avšak Egypt si zachoval svoju nezávislosť pod vládou novej 26. dynastie líbyjského pôvodu.

Taharka

Ahmose I.

1650–1550 pred n. l.

Druhé prechodné obdobie

Okolo roku 1650 pred n. l. sa moci v severnej časti krajiny zmocnili tzv. Hyksósovia, teda vládcovia cudzích krajín, pochádzajúci z oblasti Predného východu. Centrom hyksósovskej vlády v Egypte bolo mesto Avaris, nachádzajúce sa vo východnej delte. Vládca Ahmose I., pochádzajúci z Théb, Hyksósov z krajiny vyhnal a Egypt zjednotil pod domácou vládou. Založil 18. dynastiu.

chrám Ramesse II.

715 – 332 pred n. l. Neskoré obdobie

Faraón Psammetik I., zakladateľ 26. dynastie, zjednotil Egypt a vládol mu z mesta Sais. Rozkvet ríše trval takmer 100 rokov. Vládu 26. dynastie ukončil vpád Peržanov na čele s veľkým kráľom Kambýsom a Egypt bol pripojený ako správny celok k Perzskej ríši.

Posledný pokus o obnovenie samostatnosti Egypta predstavovalo krátke obdobie nezávislosti medzi 28. až 30. dynastiou, keď Egypt spravovali egyptskí panovníci. Potom Egypt opäť na krátky čas dobyli Peržania a po ich porážke Alexandrom Macedónskym pripadlo územie Egypta pod macedónsku správu.

Psammetik I.

332 pred n. l. – 30 n. l. Ptolemaiovská doba

Egyptania vnímali Alexandra Veľkého ako osloboditeľa od Peržanov. Alexander Veľký v Egypte ustanovil nový systém štátnej správy a založil nové hlavné mesto – Alexandriu. Po jeho smrti sa vládcom Egypta stal jeho generál Ptolemaios I. a za vlády dynastie Ptolemaiovcov sa Egypt opäť stal svetovou veľmocou. Hlavné mesto Alexandria sa vďaka knižnici, ktorú založil Ptolemaios I., stalo vzdelanostným centrom celého východného Stredomoria. Spoločnosť však bola rozdelená na vládnu grécko-macedónsku vrstvu a domáce egyptské obyvateľstvo.

Nespokojnosť vyvrcholila povstaniami po celom Egypte. Pridali sa spory o nástupníctvo, do ktorých sa začali vmiešavať vládcovia Rímskej ríše, a Egypt sa tak dostal pod jej nadvládu. Posledná z panovníkov dynastie Ptolemaiovcov – Kleopatra VII. – sa pokúsila dostať Egypt opäť na výslnie a zabezpečiť jeho nezávislosť. Potrebovala k tomu však súhlas Ríma, ktorý si obratne zabezpečila milostným vzťahom s Juliom Caesarom a po jeho smrti aj s Markom Antoniom. Rím si však čoskoro uvedomil, že mu hrozí strata Egypta. Preto budúci cisár Oktavián vytiahol do vojny proti Markovi Antoniovi a Kleopatre. Ich vojská boli v bitke pri Actiu roku 31 pred n. l. porazené a Egypt sa stal rímskou provinciou nazývanou Aegyptus.

Kleopatra VII.

www.tutanchamon.sk